

SVA-PM Områdesanalys

Fokus Hagsätra Rågsved, Etapp 1 – Västra Hagsätra och Ormkärr

Version 1, 2019-06-25

stockholm.se

Sammanfattning

Hagsätra Rågsved är i Översiktsplanen utpekade som ett fokusområde dit satsningar ska riktas. Detta dokument utgör en nulägesanalys av Hagsätra stadsdelsområde utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv. Sammanställningen syftar till att utgöra ett underlag för formulering av effekt- och projektmål inom Fokus Hagsätra Rågsveds första etapp.

Analysen visar att medelinkomsten i Hagsätra är lägre än i Stockholm i stort samtidigt som den är högre i Ormkärr. Utifrån statistik om lägenhetsfördelningen i Hagsätra är det tydligt att stadsdelen behöver kompletteras dels med små lägenheter (1-2 rok upp till 50 kvm) samt stora lägenheter (5 rok och större). Området domineras av hyresrätter vilket innebär att fler bostadsrätter skulle balansera beståndet.

Delar av området kan upplevas som svåra att orientera sig i och befintliga målpunkter svåra att hitta till. Området präglas av stora trafikbarriärer såsom Huddingevägen, Magelungsvägen, och spår för pendeltåg och tunnelbana. Vidare visar tidigare utredningar på att boende och verksamma upplever mentala barriärer som påverkar hur de rör sig inom och utanför Hagsätra. De fysiska och mentala barriärerna är i flera fall samlokaliserade.

Dialoger inom Fokus Hagsätra Rågsved samt dialoger och undersökningar som stadsdelsförvaltningen genomfört visar på att många känner sig otrygga i området. Framförallt gäller detta flickor och kvinnor.

Utifrån områdesanalysen är det tydligt att friyta med god ljudmiljö är en viktig fråga att arbeta med i Hagsätra. Framförallt utgör Huddingevägen den stora bullerkällan inom etapp 1 av Fokus Hagsätra Rågsved. Hagsättras och Ormkärns kringskurna och bullerutsatta lägen gör att de inre gröna parkerna är extra viktiga att utveckla.

I fortsatt arbete är det viktigt att stärka en transporteffektiv stadsstruktur i Hagsätra. Eftersom att Hagsätra ligger relativt nära Älvsjö, som är en viktig knutpunkt i Stockholm är det gynnsamt att arbeta med stärkta kopplingar mellan stadsdelarna. Det finns ett behov av att förtydliga bytespunkten mellan tunnelbana och buss för att förenkla pendlingsmöjligheter samt att förbättra cykelkopplingar i Hagsätra.

Innehåll

Sammanfattning.....	1
Inledning.....	3
SVA-modellen.....	3
Syfte.....	3
Mål för Fokus Hagsätra Rågsved.....	4
Analys.....	5
Socioekonomiska faktorer.....	5
<i>Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete.....</i>	<i>6</i>
Stadsbyggnadsmål 1 från ÖP: En växande stad.....	6
<i>Bostadsbehov och hushåll.....</i>	<i>6</i>
<i>Samhällsfunktioner, arbetsplatser och aktiviteter.....</i>	<i>8</i>
<i>Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete.....</i>	<i>9</i>
Stadsbyggnadsmål 2 från ÖP: En sammanhängande stad.....	10
<i>Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete.....</i>	<i>11</i>
Stadsbyggnadsmål 3 från ÖP: God offentlig miljö.....	11
<i>Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete.....</i>	<i>14</i>
Stadsbyggnadsmål 4 från ÖP: En klimatsmart och tålig stad.....	14
<i>Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete.....</i>	<i>15</i>

Inledning

I enlighet med uppdrag i stadens budget påbörjades under hösten 2016 områdesplaneringen för Hagsätra och Rågsved. Stadsdelarna har utretts för nybyggnation om minst 3000 bostäder och är utpekade för en stadsutveckling med särskilt fokus på social hållbarhet. Hagsätra Rågsved är i Översiktsplanen utpekade som ett fokusområde dit satsningar ska riktas. Tre övergripande mål har tagits fram för Fokus Hagsätra Rågsved. Målen presenteras på nästa sida.

Detta dokument utgör en nulägesanalys av Hagsätra stadsdelsområde utifrån ett socialt hållbarhetsperspektiv. Analysen bygger dels på de utredningar och dialoger som genomförts inom ramen för stadsutvecklingsprojektet Fokus Hagsätra Rågsved och dels på stadsdelsförvaltningens sammanställning av socialt värdeskapande i Hagsätra som bland annat presenterar statistik för området. Analysen har genomförts av exploateringskontoret, stadsbyggnadskontoret och Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning där Hagsätra ingår.

SVA-modellen

Stockholms stad har tagit fram en pilotmodell för socialt värdeskapande analys (SVA) som på sikt ska användas i stadens samtliga stadsutvecklingsprojekt för att säkerställa att alla projekt är socialt värdeskapande. Modellen bygger på att staden tar fram en nulägesanalys som kartlägger de sociala värdena som finns eller saknas inom projektområdet. Analysen utgår utifrån Översiktsplanens fyra stadsbyggnadsmål. I SVA-modellen ställs utifrån respektive stadsbyggnadsmål ett antal frågor för att analysera huruvida målet går att uppnå inom ett specifikt område. Utifrån denna analys kan effektmål formuleras som definierar hur ett projekt ska bidra till de sociala värden som enligt kartläggningen finns eller fattas i området. Effektmålen formuleras mer övergripande för att i nästa steg preciseras till konkreta projektmål. Analysfrågorna fokuserar främst på den fysiska miljön och kan kompletteras med andra socialt värdeskapande aspekter inför formulering av effekt- och projektmål.

Inom den första etappen av Fokus Hagsätra Rågsved har inte SVA-modellen följts helt eftersom modellen inte var framtagen då projektet påbörjades. Det innebär att markanvisningar och start-PM för Västra Hagsätra, som utgör största delen av etapp 1 av fokusarbetet, har föregått analysen och effektmålen. En workshop har hållits där staden inklusive stadsdelsförvaltningen tillsammans med byggaktörerna utifrån ett preliminärt analysmaterial har diskuterat vad som behövs kompletteras samt vilka effektmål planen kan ha. I kommande projekt inom Fokus Hagsätra Rågsved ska SVA-modellen följas och analys och effektmål ska tas fram inför markanvisning.

Syfte

Denna sammanställning syftar till att utgöra ett underlag för formulering av effektmål och projektmål inom Fokus Hagsätra Rågsveds första etapp i Hagsätra. Effektmålen och respektive detaljplaneaktörs projektmål sammanställs i ett SVA-PM som biläggs som krav vid överenskommelse om exploatering med aktören.

Mål för Fokus Hagsätra Rågsved

Stadsbyggnadskontoret, exploateringskontoret och stadsdelsförvaltningen har tagit fram tre övergripande mål som ska vara vägledande för allt arbete med Fokus Hagsätra Rågsved. Målen beskrivs nedan.

Hagsätra och Rågsved är levande stadsdelar som utvecklas utifrån lokala förutsättningar

Stadsdelarna erbjuder platsspecifika stadskvaliteter, ett varierat bostadsutbud, arbetsplatser och god tillgång till service och kommunikationer. Områdets mötesplatser är identitetsskapande och präglas av öppenhet, trygghet och gemenskap. Det finns ett rikt aktivitetsutbud för alla, vilket möjliggör möten mellan människor.

Boende och verksamma är delaktiga och engagerade i området

Delaktighet och dialog utgör grunden för kunskapsinhämtning och skapar lokal förankring för områdesförnyelsen. Boende är engagerade i sitt närområde och det finns goda förutsättningar för en positiv identifiering med Hagsätra och Rågsved.

Boende och besökare upplever ökad närhet mellan stadsdelarna och omgivningen

Det finns en fysisk och mental närhet mellan Hagsätra, Rågsved samt omgivande stadsdelar och naturområden. Centrala Hagsätra är tydligare sammanlänkade med Ormkärr och Örby, medan Rågsved har en tydligare koppling mot Högdalen.

Analys

I detta avsnitt presenteras väldigt kort områdets socioekonomiska faktorer och en sammanställning av Hagsätra utifrån sociala faktorer eller värden. Analysen är strukturerad utifrån översiktsplanens fyra mål.

Socioekonomiska faktorer

Medelinkomsten i Hagsätra är ca 100 000 kronor lägre per år än medelinkomsten för Stockholms stad som helhet (ca 265 tkr i Hagsätra jämfört med ca 364 tkr i Stockholms stad). Något fler av de boende är öppet arbetslösa och en större andel har ekonomiskt bidrag jämfört med Stockholms stad som helhet.

Andelen personer med utländsk bakgrund, det vill säga personer som är utrikes födda eller som har två utrikes födda föräldrar, är högre i Hagsätra än i Stockholm. Stadsdelen har ett valdeltagande på ca 69 % vilket kan jämföras med 84 % i Stockholm som helhet. Få personer har deltagit på genomförda samråd under tidigare planprocesser.

Utbildningsnivån i området är lägre än i Stockholms stad i snitt och färre är behöriga till vidare gymnasiestudier. Hagsätra har en lägre inskrivningsgrad på förskolan än staden i genomsnitt.

Om man delar upp Hagsätra i basområden kan man se att Ormkärr och övriga Hagsätra skiljer sig när det gäller ohälsotalen. Ohälsotalet i övriga Hagsätra är 24,1 och i Ormkärr 16,7 (jämfört med 19,2 i Stockholms stad). Detta trots att andelen personer som är 65 år och äldre i Ormkärr uppgår till 20 % och i övriga Hagsätra till 11 %.

	Hagsätra	Enskede-Årsta-Vantör	Stockholms stad
Folkmängd (2017)	9 457	99 232	949 761
Antal hushåll (2017)	4 145	46 117	459 142
Personer per hushåll (2017)	2,28	2,15	2,07
Utländsk bakgrund* (2017)	54,3 %	36,2 %	32,8 %
Medelinkomst (2016)	265 900 kr	314 800 kr	363 700 kr
Behörighet till gymnasieskola (2017)	80,9 %	86,9 %	89,9 %
Eftergymnasial utbildning 16-64 år (2017)	40,2 %	51,6 %	58,4 %
Öppet arbetslösa (2018)	3,9 %	3,2 %	2,9 %
Öppet arbetslösa 20-24 år (2018)	2,6 %	2,1 %	2 %
Ekonomiskt bistånd (2017)	3,9 %	3 %	2,7 %
Ekonomiskt bistånd 18-24 år (2017)	5,7 %	4,6 %	4,2 %
Ohälsotal** (2016)	20,6 %	17,9 %	17,3 %
Valdeltagande i kommunalval (2018)	69,3 %	78,4 %	83,5 %
Inskrivningsgrad i förskolan, 1-5-åringar (2017)	80,4%	84,8%	93,0%
Inskrivningsgrad i förskolan 2-5-åringar (2017)	92,7%	94,1%	94,6%

* Person som är utrikes född eller har två utrikes födda föräldrar.

** Ohälsotal** mäter den totala sjukfrånvaron som ersätts från sjukförsäkringen, både sjukpenning och sjuk- och aktivitetsersättning. Den inkluderar inte sjuklön som arbetsgivaren betalar under de 14 första dagarna.

Källa: Stockholm stads områdesdatabas (ODS).

Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete – Socioekonomiska faktorer

Under kommande arbete är det viktigt att ha i åtanke att medelinkomsten i Hagsätra är lägre än i Stockholm i stort samtidigt som den är högre i Ormkärr. Det finns med bakgrund i detta anledning att arbeta med prisrimliga bostäder samt åtgärder som bryter den segregationstendens som finns mellan Ormkärr och övriga Hagsätra.

Valdeltagandet är lägre i Hagsätra än i Stockholm och uppslutning på redan genomförda samråd har varit låg. Det finns skäl att arbeta inkluderande för att främja medborgarnas påverkansmöjligheter och öka medvetenhet om fokusarbetet. Genom att bygga på det engagemang som redan finns i Hagsätra kan man långsiktigt arbeta med frågor om delaktighet.

Stadsbyggnadsmål 1 från ÖP: En växande stad

Stockholm ska vara en växande stad som genom sin attraktivitet lockar människor, företag och besökare från hela världen. En hög takt i stadsbyggandet ska säkerställa bostäder och samhällsfunktioner för alla. God tillgänglighet ska ge människor och företag goda förutsättningar att utvecklas.

För att analysera om stadsdelen uppfyller målet med hänseende på sociala värden har frågan "Hur ser tillgång och efterfrågan på bostäder, samhällsfunktioner och arbetsplatser ut i stadsdelen?" besvarats och kompletterats med annan information som ansetts relevant.

Bostadsbehov och hushåll

I Hagsätra och Rågsved bor idag ca 21 500 personer. I och med en planerad förtätning med minst 3000 bostäder förväntas befolkningen i stadsdelarna sammanlagt öka med ca 7500 personer till 29 000. I Hagsätra stadsdel uppmättes befolkningen 2017 till ca 9500 personer.

I Hagsätra som helhet är fördelningen mellan bostadsrätter och hyresrätter förhållandevis balanserad. Hyresrätter motsvarar ca 57 %, bostadsrätter i flerbostadshus ca 37 % och småhus i både bostadsrätt och äganderätt ca 6 % av det totala bostadsbeståndet. 94 % av alla bostäder ligger i flerbostadshus varav vilka ca 61 % utgörs av hyresrätter och 39 % av bostadsrätter. Ormkärr, som ingår i Hagsättras stadsdelsområde, domineras av bostadsrätter. Av bostadsbeståndet i Ormkärr utgörs 72 % av bostadsrätter, 17 % av hyresrätter och resterande 11 % av äganderätter. I övriga Hagsätra utgör hyresrätterna ca 70 % av beståndet.

I Hagsätra finns färre små lägenheter (1-2 rum och kök upp till 50 kvm) än i Stockholm i stort. Ungefär 27,7 % av lägenheterna i området är 1-2 rum och kök. Samtidigt är andelen hushåll som består av 1-2 personer i området ca 64 %. I Hagsätra utgör lägenheter om minst 5 rum och kök 4,3 % av beståndet men andelen hushåll som är 5 eller fler personer utgör 13 % av hushållen. Det tyder på att en viss trångboddhet förekommer.

För att ett hushåll inte ska räknas som trångbott enligt den svenska definitionen ska hushållet ha en bostad med kök, vardagsrum samt ett sovrum för varje hushållsmedlem, undantaget sammanboende par som förväntas dela sovrum.

Trångboddhet kan bland annat kopplas till försämrade skolresultat. Förutom det viktiga arbetet med att tillskapa fler större bostäder finns ett behov av att jobba med kompletterande vistelseytor. Det är viktigt att möjliggöra platser för läxläsning, umgänge och rekreation. En god offentlig miljö och tysta miljöer kan utgöra ett viktigt komplement i områden där trångboddhet förekommer.

Bostadsarea, andel av bostadsbeståndet (2017)

	Hagsätra	Stockholms stad
< 31 kvm	2,8%	5,8%
31-40 kvm	2,2%	9,8%
41-50 kvm	6,4%	11,7%
51-60 kvm	12,8%	15,2%
61-70 kvm	18,9%	13,0%
71-80 kvm	25,8%	12,6%
81-90 kvm	15,9%	10,0%
91-100 kvm	9,1%	6,3%
101-110 kvm	2,4%	4,3%
111-120 kvm	2,8%	3,3%
> 120 kvm	0,9%	8,0%
	100%	100%

Tabellen ovan redovisar olika bostadsstorlekar andel av det totala bostadsbeståndet. I jämförelse med Stockholm i stort har Hagsätra en betydligt större andel 3:or, men en lägre andel små och stora bostäder. Källa: Stockholm stads områdesdatabas (ODS).

ANTAL RUM	ANDEL AV LÄGENHETSBESTÅNDET	ANDEL AV HUSHÄLLEN	HUSHÄLLSSTORLEK
1 ROK	5,2 %	38,1%	1 person
2 ROK	22,5 %	25,8 %	2 personer
3 ROK	43,4 %	14,5 %	3 personer
4 ROK	18,9 %	11 %	4 personer
5+ ROK	4,3 %	13 %	5+ personer

Tabellen ovan redovisar olika lägenhetsstorlekar andel av lägenhetsbeståndet samt olika hushållsstorlekar andel av de totala hushållen. I jämförelse med Stockholm i stort har Hagsätra en större andel stora hushåll med minst 5 personer. Källa: Stockholm stads områdesdatabas (ODS).

Medelinkomsten i Hagsätra är ca 100 000 kronor lägre per år än medelinkomsten för Stockholms stad som helhet (ca 265 tkr i Hagsätra jämfört med ca 364 tkr i Stockholms stad). Detta pekar på ett behov av kostnadsvariation i bostadsutbudet, även i nybyggnation av både hyresrätter och bostadsrätter för att inte omöjliggöra för befintliga invånare att ta del av tillkommande bostäder.

Olika förutsättningar gäller under livets olika skeden. Bland annat finns en hög tröskel, framförallt ekonomisk, för unga att skaffa sin första lägenhet. För att möta olika gruppers behov krävs det också en variation av boendeformer. Exempel på olika former är kompis-kontrakt, kollektivboende, studentboende, trygghetsboende m.fl. Andra sätt att öppna upp bostadsmarknaden är att erbjuda olika ekonomiska modeller vid köp av bostadsrätter för förstagsköpare och yngre.

Ca 12 % av de boende i Hagsätra är 65 år eller äldre. Andelen personer som är 65 år och äldre i Ormkärr uppgår till 20 % och i övriga Hagsätra 11 %. I dialog framkommer att de äldre tycker mycket om Hagsätra och vill bo kvar. I dialoger med äldre inom fokusområdet har önskemål kommit om fler bostäder anpassade för äldre, för att de ska ha möjlighet att bo kvar inom området. Ett behov av vård- och omsorgsboenden är inte utpekade i

Äldreboendeplanen (2019). I dialog med stadsdelsförvaltningen framkommer att LSS-boenden kommer att behövas i senare skeden av Fokus Hagsätra Rågsved.

Samhällsfunktioner, arbetsplatser och aktiviteter

Skol- och ungdomsverksamhet

I Hagsätra finns två skolor, Ormkärrsskolan och Hagsätraskolan. Ormkärrsskolan har många sökande barn. Boende väljer, när de ges möjlighet, den skola som passar familjens behov bäst. Områdets rykte spelar in i denna bedömning, liksom de mentala avstånden. Det finns med anledning av detta ett behov av att jobba aktivt med att minska både det mentala och fysiska avståndet till Ormkärr.

Ormkärrsskolan planerar att bygga ut sin verksamhet inom befintlig detaljplan. Utredning av behov för en ny skola inom fokusarbetet pågår. Det är viktigt att skol- och förskolemiljöer utformas på ett bra sätt eftersom detta är centralt för jämlika och goda uppväxtvillkor (och inlärningsprocesser). Det är också viktigt att säkerställa de befintliga skolornas utemiljö blir tillfredställande.

Det finns idag ingen kommunal öppen förskola i Hagsätra, men Hagsätra kyrka driver en öppen förskola en förmiddag i veckan.

I Hagsätra finns en kommunal fritidsgård men i dialogarbeten som genomförts framkommer att barn i åldrarna 10-13 år har ett behov av en icke-kommersiell inomhusplats att vistas på. Det har även lyfts att unga vuxna över 18 år behöver ha en plats att vara på när de blivit för gamla för att vistas på fritidsgården.

Kultur och evenemang

I Hagsätra representerar biblioteket den offentliga kulturverksamheten som finns i stadsdelsområdet. Biblioteket har en yta om ca 270 kvm och har öppet onsdag-lördag, dagtid. 2018 hade biblioteket ca 32 000 besökare. Biblioteket är relativt litet och ligger något undanskymt. Utöver biblioteket så har kulturskolan en mindre verksamhet (1 lärare och 23 elever VT-19) belägen i Hagsätraskolan. Större bibliotek, kulturskola och övriga kulturverksamheter finns i Högdalen på två tunnelbanestationers avstånd. I dialog med kulturförvaltningen har det framkommit att det kan finnas ateljéer som hyrs privat i Hagsätra verksamhetsområde. Detta tillsammans med en förväntad ökning av boende i området pekar på att det finns ett behov att se över utvecklingsmöjligheterna av kulturverksamheten i Hagsätra. Kulturlivsfrågorna kan behöva analyseras vidare.

I hela södra delen av Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltningsområde finns endast en samlings- och möteslokal med stöd av Stockholms stad. Denna lokal finns i Rågsveds Folkets Hus och drivs av en privat förening med kulturförvaltningens stöd. Det framkommer i stadsdelsförvaltningens underlag att det behövs fler lättillgängliga och billiga lokaler och fler samlingslokaler i Hagsätra.

I Hagsätra driver Svenska kyrkan och Etiopiska Ortodoxa kyrkan sina verksamheter. Kyrkorna tillsammans med Islamiskt center i Rågsved och Högdalskyrkan skickar en gemensam information om sina verksamheter till nyinflyttade. Etiopiska Ortodoxa kyrkan har besökare från övriga Stockholm och kan i funktion liknas vid ett "folkets hus" för personer med etiopiskt och eritreanskt ursprung i Sverige.

Persons Betong i Rågsved och Älvsjöbadet är platser som används för evenemang. I en stadsdel behövs en mångfald av olika evenemangsytor för olika behov och enligt Trafikkontorets redovisning saknas större evenemangsplatser inom Hagsätra och Rågsved.

Idrott

I Hagsätra finns Hagsätra IP som är en större idrottsyta och målpunkt för omliggande områden. Det är önskvärt att koppla samman IP mot Örby för att möjliggöra möten mellan stadsdelarna. Även inom Hagsätra finns ett behov att arbeta med kopplingar och orienterbarhet mot IP som kan upplevas som svår att hitta.

Intill IP planeras för en Rollerderbyhall, vilket är en ovanligare typ av idrottsfunktion som potentiellt kan fungera som en regional målpunkt. I Rågsved utreds förutsättningarna för en ny idrottshall och en utomhusisbana är under planering. Älvsjöbadet är under sommaren ett populärt utomhusbad och planeras för utveckling i fokusarbetets sista etapp. Hagsätraskogen som kan användas för motion planeras bli ett naturreservat. Det finns utvecklingspotential för bl.a. skogsslingan mellan Hagsätra IP och Älvsjöbadet.

Dialogarbetet visar dock på att idrottsytor, som exempelvis Hagsätra IP främst används av killar, och att det kan finnas behov av att tillskapa ytor som även används av tjejer. Friidrott nämns som en sportform som utövas mest av tjejer. Även rollerderby är en sport som framförallt utövas av tjejer. Vidare kan idrotten ibland fungera exkluderande då den ofta kräver medlemskap i en förening.

Arbetsplatser och vardagsliv

Arbetsplatser behöver ha mycket tillgängliga lägen för att fungera. I dagsläget finns i Hagsätra ett begränsat antal arbetsplatser. Arbetsplatserna finns idag främst i centrum, i verksamhetsområdet samt i form av serviceverksamheter som exempelvis förskolor. En arbetsplatspotentialanalys planeras att tas fram.

Något som lyfts fram av t.ex. Hagsätra-Rågsved Samhällsförening är att föreningslivet i Hagsätra är starkt. Samtidigt lyfts behovet av samlingslokaler för föreningslivet.

Hagsätra centrum är ett fungerande centrum där serviceutbudet upplevs som bra. Här finns vårdcentral, bibliotek, matbutiker och restauranger/cafées mm. Det finns också en mycket populär hockeybutik med kunder från hela Söderort. I anslutning till centrum, på andra sidan tunnelbaneutgången finns en väldigt uppskattad fruktbutik. Centrum har stor potential att bidra till att stadskvalitéerna i området ökar genom att bättre kopplas samman i strukturen, vara en målpunkt och underlätta kombinationen mellan arbets- och vardagsliv. För att vardagslivet ska vara enkelt krävs samlade målpunkter och bra kopplingar mellan dem.

Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete – En växande stad

Utifrån statistik om lägenhetsfördelningen i Hagsätra är det tydligt att stadsdelen behöver kompletteras dels med små lägenheter (1-2 rok upp till 50 kvm) samt stora lägenheter (5 rok och större). Området domineras av hyresrätter vilket innebär att fler bostadsrätter skulle balansera beståndet. Medelinkomsten i området tyder på att det finns anledning att arbeta med ekonomiskt överkomliga bostäder.

Det finns idag en öppen förskola som Hagsätra Kyrka driver, dock med begränsade öppettider. Det finns därför anledning att se över behovet för ytterligare en öppen förskola. Det finns också ett behov av att tillskapa icke-kommersiella platser inomhus för de som är för unga (10-13 år) eller för gamla (över 18 år) för fritidsgårdens verksamhet.

Vid planering för idrottsytor är det viktigt att utgå från ett jämställdhetsperspektiv då dessa traditionellt domineras av killar. Med tanke på att ohälsotalen i Hagsätra (exklusive Ormkärr) uppgår till 24,1 % är det viktigt att bl.a. arbeta med motionsfrämjande insatser.

Något som ofta framkommer i dialog är att det saknas större samlingslokaler och lokaler för föreningslivet i området. Därför är det viktigt att se över möjligheten att i stadsdelen tillskapa fler lokaler med dessa syften under kommande arbete.

Stadsbyggnadsmål 2 från ÖP: En sammanhängande stad

Stockholm ska vara en sammanhängande stad, där det är naturligt att röra sig mellan olika stadsdelar och besöka nya platser. Människor med olika bakgrund ska kunna mötas i vardagen och stadens många stadsmiljöer med sina olika kvaliteter ska vara tillgängliga för alla invånare.

För att analysera om stadsdelen uppfyller målet med hänseende på sociala värden har frågan "Hur sammankopplat är stadsdelens gång- och gatunät och finns målpunkter i stadsmiljön som lockar breda grupper?" besvarats och kompletterats med annan information som ansetts relevant.

I Hagsätra finns ett sammanhängande nät av gator, men det behöver utvecklas och i vissa fall kompletteras för att skapa bättre orienterbarhet och tydlighet i stråken. Det finns långsgående bilfria stråk i dalgångar/parker, men dessa kan ibland vara otydliga. Parkstråken ger möjlighet till att röra sig utan att korsa bilvägar och upplevs vara väldigt fina sommartid.

Vidare försvårar topografin och trafiklösningar tvärkopplingar. Tidigare tvärkopplingar har ibland brutits eller går över kvartersmark och vissa tänkbara kopplingar är mindre lämpliga ur ett tillgänglighetsperspektiv.

Området präglas av stora trafikbarriärer såsom Huddingevägen, Magelungsvägen, pendeltågspåret och tunnelbanespåret. Detta är fysiska barriärer som separerar stadsdelsområdet, både internt och till omgivningen. Vidare visar tidigare utredningar på att boende och verksamma upplever mentala barriärer som påverkar hur de rör sig inom och utanför Hagsätra. De fysiska och mentala barriärerna är i flera fall samlokaliserade. Det framkommer bland annat i dialog att det finns en mental barriär mellan Hagsätra och Rågsved. Generellt håller sig Hagsätraborna i sin stadsdel.

Enligt tidigare dialoger och stadsdelens underlag upplevs Ormkärr av vissa som en egen stadsdel och många i Ormkärr utgår från Huddinge för sitt servicebehov. Hagsätra och Ormkärr skiljs åt av Huddingevägen. Det finns tre kopplingar över Huddingevägen till Ormkärr. Den centrala kopplingen är en GC-koppling från centrum som på Ormkärrssidan möter en bergsvägg. De andra kopplingarna utgörs av Olshammarsgatan i söder som passerar över Huddingevägen samt Glanshammargatan i norr som passerar under Huddingevägen. Många upplever vägarna över Huddingevägen till Ormkärr som otrygga och ödsliga. Det pekar på ett behov av att arbeta med trygghetsskapande åtgärder i stråken.

Ett av tio strategiska samband som pekas ut i Översiktsplanen är kopplingen mellan Hagsätra-Älvsjö. Stadsdelarna ligger geografiskt relativt nära varandra men upplevs ligga väldigt långt ifrån varandra. Detta beror mycket på trafikbarriärer i form av Huddingevägen, Nynäsvägen samt stambanan, men också på upplevda mentala avstånd.

Det saknas gena kopplingar och vägar mellan Örby och Hagsätra och områdena separeras av Nynäsbanan och Magelungsvägen. Att skapa en koppling mellan Örby och Hagsätra IP skulle kunna bidra till att minska det upplevda och faktiska avståndet och möjliggöra möten mellan boende i de båda stadsdelarna.

Delar av Hagsätra kan upplevas som svåra att orientera sig i och befintliga målpunkter svåra att hitta till. Området präglas av en trafikseparering och körbanorna dominerar gaturummen. Gatorna upplevs generellt breda och har smala trottoarer utan cykelbana. Det finns ett behov av att anpassa de bredare gaturummen för fotgängare och cyklister.

Hagsätra centrum utformning bidrar till svårigheter att orientera sig. Centrum är inåtvänt och tillbyggnationer på 80-talet har täppt till torgytan som upplevs undandömd och ha en otydlig

funktion. Mot gaturummen vänder sig baksidor med inlastningskajer, parkeringar och otydliga entrépassager. Bebyggelsens utformning har gjort att siktlinjer saknas från Vintrosagatan in mot centrum och tunnelbanestationen, vilket försvårar orienterbarheten till och vidare genom centrum. Även entrén från Olshammarsgatan och Hagdalen är otydlig och den trånga passagen förbi kyrkan upplevs som otrygg. Centrum är undangömt och syns inte från omkringliggande gaturum.

Det är viktigt att tydliggöra entréer till offentliga rum såsom torg, parker och grönområden. Hagdalen som utvecklas till Hagsättras stadsdelspark och också utgör en viktig koppling till Rågsved behöver få en tydligare entré. Inte heller bebyggelsens placering i förhållande till tunnelbaneentrén bedöms bidra till orienterbarheten utan försvårar snarare skapande av ett tydligt stråk.

Otydliga kopplingar har ett samband med otrygghet bland annat då överblickbarhet över större områden bidrar till känsla av kontroll. I tidigare dialoger pekats många av områdets främsta målpunkter såsom Hagsätra IP och centrum ut som otrygga. För att skapa mer trygghetskänsla behöver även vägen till målpunkterna förbättras. De stora gaturummen och mörka passager skapar en otrygghet. Det är viktigt att entréer, både till bostäder och verksamheter placeras mot gaturummet för att motverka denna typ av otrygghet. När det gäller otrygghet är det viktigt att ta hänsyn till olika gruppers upplevelse av otrygghet genom att till exempel ha med sig ett jämställdhetsperspektiv.

Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete – En sammanhängande stad

I kommande arbete med stadsutveckling i Hagsätra är det viktigt att arbeta med att minska mentala och fysiska barriärer inom stadsdelen och mot andra stadsdelar. Tvärkopplingen *Huddinge – Ormkärr – Hagsätra centrum – Hagsätra IP – Örby* behöver stärkas på olika sätt. I denna tvärkoppling är det extra viktigt att arbeta för att stråken ska upplevas trygga och tydliga. Vidare är det viktigt att arbeta med att stärka det i Översiktsplanen utpekade strategiska sambandet Hagsätra- Älvsjö samt kopplingen mellan Hagsätra och Rågsved.

Det finns möjlighet att stärka orienterbarheten i området och tydliggöra målpunkters lokalisering. I samband med detta är det också viktigt att arbeta för att stråken till och från målpunkter ska vara trygga och tydliga. Det finns stor utvecklingspotential i att vända baksidor till framsidor och i att arbeta med tydliga entréer till offentliga rum.

Stadsbyggnadsmål 3 från ÖP: God offentlig miljö

Stockholm ska ha en mångfald av identitetsstarka stadsdelar med levande centrum. Stadens alla delar ska erbjuda en bra livsmiljö med god tillgång till stadskvaliteter och välgestaltade och trygga offentliga miljöer som inbjuder till delaktighet och lokalt engagemang.

För att analysera om stadsdelen uppfyller målet med hänseende på sociala värden har frågan "Hur ser stadsdelens tillgång till grundläggande stadskvaliteter; samhällsservice, kultur, kollektivtrafik, butiker, arbetsplatser, bra offentliga rum och parker ut?" besvarats och kompletterats med annan information som ansetts relevant.

Levande stadsdelar präglas traditionellt av en funktionsblandning. I Hagsätra är funktionsblandningen lägre än i de centrala delarna av staden. Det finns ändå en viss funktionsblandning i stadsdelen som rymmer centrumverksamhet, industriverksamhet, bostäder och skolverksamhet mm. Dock saknas kontorsverksamhet och plats för föreningslivet. I Hagsätra finns ett begränsat antal arbetsplatstillfällen. De arbetsplatser som finns i området ligger framförallt i centrum och i verksamhetsområdet. I området fattas bokningsbara lokaler. Hagsätra centrum är ett väl fungerande stadsdelscentrum med ett relativt bra serviceutbud.

I Hagsätra och Rågsved finns två större naturområden, Hagsätraskogen och Rågsveds friområde. Dessa är omtyckta men mycket tyder på att dessa är underutnyttjade av de boende. Förskolelärare i området har i dialogarbete påpekat att många av barnen är ovana att vara ute i naturen. Det finns därför ett behov att ytterligare tillgängliggöra och synliggöra naturmarken samt dess entréer. I dialogarbetet har framkommit att de boende önskar både inom- och utomhusgym.

I Hagsätra och Rågsved är friytan per person idag 20 kvm och vid tillkommande bebyggelse beräknas friytan bli 15 kvm per person. Framförallt beror detta på att antalet personer per tillgänglig friyta ökar. Tar man hänsyn till ljudkvalitet så är friytan med god ljudkvalitet idag endast 8 kvm per person, vilket understiger riktvärdet på 10 kvm per person. När befolkningstalet ökar minskar detta tal ytterligare. Det finns därför ett behov av att aktivt jobba med bullerdämpande åtgärder. Kartan på nästa sida illustrerar i grå färg ytor med bullernivåer över 50 dB. I Hagsätra utgör Huddingevägen den primära bullerkällan men även Rågsvedsvägen bidrar till bullret.

I Hagsätra saknas en tydlig stadsdelspark. Stadsdelsförvaltningen har påbörjat ett arbete med att utveckla Hagdalen som på sikt blir en fullvärdig stadsdelspark. Det är viktigt att tydliggöra parkens entréer. I centrala Hagsätra fattas också en kvarterspark med kvalitet. Det finns en större sammanhängande oprogrammerad grönyta parallellt med Huddingevägen med en potential att utvecklas till kvarterspark. Området är dock i stor utsträckning bullerstört. I Hagsätra fattas även odlingsmöjligheter.

Kartan illustrerar otydliga entréer och parkstråk i Hagsätra.

Kartan illustrerar med grön färg tillgängliga friytor med godtagbar ljudnivå i Hagsätra och Rågsved samt med grå färg ytor med en bullernivå över 50 dB.

Dialoger inom Fokus Hagsätra Rågsved samt dialoger och undersökningar som stadsdelsförvaltningen genomfört visar på att många känner sig otrygga i området. Framförallt gäller detta flickor och kvinnor.

Hagsätra centrum som av många pekas ut som en positiv plats är också den plats i Hagsätra som överlägset flest gånger pekas ut som en utvecklingsplats med behov av ökad trygghet. Enligt brottsstatistik sker de flesta misshandelsbrott i området i anslutning till Hagsätra centrum. Totalt sett har dock brottsfrekvensen i centrumområdet minskat. En annan plats där misshandelsbrott skett är vid tunnelbanestationen i riktning mot Ormkärr (vid förskolan Snesen). Centrum och gångstråket till Ormkärr är alltså både utpekade som otrygga stråk i dialoger (Bästa platsen, skoldialog) samt i faktisk brottsstatistik.

Andra platser som enligt dialog med skolelever upplevs som otrygga är Hagsätra IP, Hagsätraskolan och Ormkärskolan. Enligt trygghetsmätningen 2017 upplevde 26 % av de boende att mörka områden och dålig belysning i stor utsträckning stör ordningen i området där de bor vilket är en ökning från 21 % 2014.

Bilden visar platser som enligt digital dialog har ett behov av ökad trygghet.

Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete – God offentlig miljö

Utifrån områdesanalysen är det tydligt att friyta med god ljudmiljö är en viktig fråga att arbeta med i Hagsätra. Framförallt utgör Huddingevägen den stora bullerkällan inom etapp 1 av Fokus Hagsätra Rågsved. Hagsättras och Ormkärns kringkurna och bullerutsatta lägen gör att de inre gröna parkerna är extra viktiga att utveckla.

En annan mycket viktig fråga som blir viktig att hantera i fortsatt arbete är trygghet. Det handlar både om faktisk och upplevd trygghet. Eftersom att det framförallt är flickor och kvinnor som känner sig otrygga är det viktigt att ha med sig ett jämställdhetsperspektiv när man arbetar med trygghetsfrågor. Framförallt upplevs centrum och området kring tunnelbanestationen som otrygga.

Stadsbyggnadsmål 4 från ÖP: En klimatsmart och tålig stad

Stockholm ska vara en klimatsmart stad, där effektiv markanvändning och transporteffektiv stadsstruktur bidrar till ökad tillgänglighet, minskad klimatpåverkan och begränsad resursförbrukning. Stadsstrukturen och de tekniska systemen ska vara välfungerande och tåliga så att staden kan möta klimat-förändringar och andra påfrestningar.

För att analysera om stadsdelen uppfyller målet med hänseende på sociala värden har frågan "Hur stöttar stadsstrukturen de kapacitetsstarka färdsmittorna och kan välbefinnande och

hälsa tillgodoses vid påfrestningar?" besvarats och kompletterats med annan information som ansetts relevant.

I Hagsätra finns tunnelbana som tar ca 25 minuter in till T-centralen. Kollektivtrafikens kapacitet ökar på sikt i och med den planerade utvecklingen av tunnelbanan när Hagsätragrenen kopplas på blåa linjen. Det finns även bussförbindelser till bland annat Älvsjö och Högdalen. Från Älvsjö tar pendeltåget ca 10 minuter till T-centralen. Vid Hagsätra centrum finns ett behov av att tydliggöra knutpunkten mellan tunnelbana och buss då denna är otydlig för besökande.

I dag finns ett spårreservat för framtida möjlighet att bygga ut tunnelbanan mot Älvsjö. I kommande planering är det viktigt att ta hänsyn till en ev. framtida nedgrävning av tunnelbanespåren så att detta inte omöjliggörs.

Det finns ett behov av att förbättra cykelkopplingar och att tillskapa separata cykelbanor. Det finns ett behov av att öka orienterbarhet samt arbeta med tillgänglighetsfrågor bland annat utifrån topografiska förutsättningar. Kopplingar och orienterbarheten mot Älvsjö behöver förbättras för att öka mental närhet även till pendeltågstrafik.

Stora ytor i centrum är hårdgjorda med begränsad vegetation. Det är viktigt att ta hänsyn till mikroklimat, såsom att hetta kan uppstå till följd av klimatförändringar i kommande planering. Skugga, vegetation och andra faktorer kan vid nybyggnation påverka mikroklimatet. Även hantering av dagvatten och skyfall blir en viktig fråga att hantera.

Viktiga utgångspunkter för fortsatt arbete – En klimatsmart och tålig stad

I fortsatt arbete är det viktigt att stärka en transporteffektiv stadsstruktur i Hagsätra. Eftersom att Hagsätra ligger relativt nära Älvsjö, som är en viktig knutpunkt i Stockholm bör man arbeta med att stärka kopplingen mellan stadsdelarna. Det finns ett behov av att förtydliga bytespunkten mellan tunnelbana och buss för att förenkla pendlingsmöjligheter. Det finns också ett behov av att förbättra cykelkopplingar i Hagsätra.

Slutligen är det viktigt att se över mikroklimatsfrågor såsom att centrum saknar grönska, vilket kan leda till höga lokala strålningstemperaturer.